

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОРГАНІЗАЦІЮ ЧАСУ (ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ) ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ «БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ» ТА «УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В БІЗНЕСІ»

Вступ. В умовах війни в Україні ефективна організація часу (тайм-менеджмент) набуває особливого значення, адже впливає на навчання, кар'єру та безпеку. У сучасних умовах здобувачі освіти стикаються з численними викликами, що вимагають адаптації, гнучкості та високого рівня самоорганізації. Сучасні освітні концепції та технології підготовки майбутніх фахівців потребують оптимізації через сьогодення. Незважаючи на важливість управління часом для здобувачів вищої освіти, ця тема залишається недостатньо висвітленою в психологічній літературі. Особливо актуальним є дослідження впливу зовнішнього середовища на організацію часу (тайм-менеджмент) здобувачів освіти бізнес-орієнтованих освітніх програм у процесі їх навчання.

Ціль роботи. Метою є дослідження вивчення впливу зовнішнього середовища на організацію часу (тайм-менеджмент) здобувачами вищої освіти за спеціальностями «Бізнес-адміністрування» та «Управління персоналом в бізнесі».

Матеріали та методи. У дослідженні використано різні методи: теоретичні (аналіз, узагальнення наукової літератури); емпіричні: опитування за анкетною «Вплив зовнішнього середовища на організацію часу(тайм-менеджмент) здобувачами вищої бізнес-орієнтованої освіти»; статистичні: визначення середнього значення та дисперсії, застосування критерію χ^2 Пірсона, t-теста Стюдента та F-теста Фішера для встановлення значущості результатів.

Питаннями організації часу (тайм-менеджментом) та його використанням опікувалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців. І. Л. Соломонюк (Соломонюк І. Л., 2021) та І. В. Причеп (Причеп І. В., 2021) досліджуючи вплив стресу на управлінську діяльність, дійшли висновку, що високий рівень стресу негативно позначається на плануванні завдань та їх реалізації. О. В. Клепць (Клепць О. В., 2020) і Г. А. Єрошенко (Єрошенко Г. А., 2020) досліджували аспекти управління часом в закладах освіти. На їх думку, раціональне планування занять і перерв сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу. С. М. Петренко (Петренко С. М., 2019) та О. П. Мельник (Мельник О. , 2019) спрямували дослідження на застосування цифрових технологій у процесі управління часом. На їх думку, використання спеціалізованого програмного забезпечення допомагає зменшити витрати часу на планування. Л. М. Прокопів (Прокопів Л. М., 2018) і А. Г. Шевченко (Шевченко А. Г. 2018) аналізували взаємозв'язок між методиками самоорганізації та продуктивністю праці, ними запропонована модель інтегрованого тайм-менеджменту для підвищення продуктивності. О. С. Гордій (Гордій О. С., 2017) та І. А. Коваль (Коваль І. А. 2017) вивчали роль лідерства у вдосконаленні розподілу часу. Вони зазначали, що лідерство сприяє формуванню корпоративної культури ефективного використання часу та ефективні керівники використовують стратегічне планування для оптимізації часу. А. В. Романова (Романова А. В., 2022), досліджуючи індивідуальні методи розподілу часу, встановила, що використання технік пріоритизації допомагає зменшити перевантаження. В. С. Козлов (Козлов В. С., 2019) і Ю. Н. Мороз (Мороз Ю. Н., 2019) довели, що гнучкий графік сприяє зниженню рівня професійного вигорання. Досліджуючи вплив тайм-менеджменту на продуктивність викладачів та студентів М. Іванова (Іванова М., 2021) в роботі «Методи оптимізації освітнього процесу» виклала підходи до методів оптимізації освітнього процесу через ефективний розподіл часу та запропонувала впровадження технологій тайм-трекінгу в освітніх установах. О. Петров (Петров О., 2020) розробляв стратегії управління часом для дистанційної освіти. Він запропонував використання інструментів автоматизованого планування освітнього процесу. Л. Коваленко (Коваленко Л.,

2019) вивчала питання запобігання стресу та перевантаженню через правильне планування освітнього процесу. Дослідниця встановила, що раннє планування освітнього процесу допомагає знизити рівень стресу у студентів та уникнути академічного вигорання серед них. Т. Грищенко (Грищенко Т., 2018) досліджувала роль тайм-менеджменту у формуванні самодисципліни здобувачів освіти. Науковець відзначила, що ведення особистого тайм-менеджменту формує у студентів відповідальність за власні результати, а саморефлексія допомагає студентам коригувати власні стратегії управління часом.

Для визначення впливу зовнішнього середовища на організацію часу (тайм-менеджмент) здобувачами освіти бізнес-орієнтованих спеціальностей було проведено емпіричне дослідження 20 здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю «Бізнес-адміністрування» (далі - «БА») та 20 здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю «Управління персоналом в бізнесі» (далі - «УП»). Метою дослідження було визначення зовнішніх факторів, що найбільше впливають на ефективність управління часом серед здобувачів вищої освіти цих бізнес-орієнтованих спеціальностей. За аналізом наукових джерел в рамках даного дослідження розробленого науковцями опитувальника за темою «Вплив зовнішнього середовища на тайм-менеджмент здобувачів вищої освіти бізнес-орієнтованих спеціальностей» не існує. Анкету було розроблено самостійно з урахуванням наукових підходів до аналізу зовнішніх факторів, що впливають на управління часом. Опитувальник відповідає наступним критеріям: стандартизація (чіткі формулювання, стандартизовані відповіді для кількісного аналізу); відповідність дослідницькій меті (кожне питання виявляє вплив певного зовнішнього чинника); об'єктивність (охоплення фізичних, психологічних і соціальних факторів); анонімність (відсутність ідентифікаційних даних забезпечує чесність відповідей); зручність проходження (анкета містить 10 запитань із простими варіантами відповідей); можливість подальшого аналізу (результати дозволяють виявити тенденції та кореляції між зовнішніми факторами та продуктивністю). Опитувані заповнювали анкету, вибираючи один із запропонованих варіантів відповідей. Анкета містить 10 питань, кожне з яких стосується конкретного зовнішнього чинника, що може впливати на організацію часу. Питання сформульовані таким чином, щоб виявити як об'єктивний вплив середовища (освітлення, шум, температура), так і суб'єктивні аспекти (мотивація, стрес, фінансовий стан). Для забезпечення достовірності результатів респонденти не повідомляють своїх особистих даних, а відповіді аналізуються в узагальненому вигляді. Результати використані для визначення ключових зовнішніх факторів, що впливають на продуктивність та управління часом.

Дане дослідження ґрунтується на концепціях когнітивної психології, що вивчає вплив зовнішніх чинників на здатність до концентрації та управління часом. Теорія розподіленої уваги пояснює, що людина має обмежені ресурси для обробки інформації, тому сторонні фактори, такі як шум чи соціальні мережі, можуть значно знижувати продуктивність. Згідно з мотиваційною теорією, рівень підтримки та заохочення впливає на ефективність виконання завдань. Теорія стресу вказує, що підвищений рівень стресу негативно впливає на когнітивні функції та здатність планувати. Концепція саморегуляції пояснює, що наявність чіткого розкладу та використання планувальників може підвищувати рівень самоконтролю. Теорія комфортного середовища говорить про те, що фізичні умови, такі як освітлення, температура та якість повітря, можуть впливати на когнітивну продуктивність. Економічна психологія розглядає фінансовий стан як фактор, що може створювати додатковий стрес і змушувати людину розподіляти час між навчанням та роботою. Загалом, дослідження базується на розумінні взаємозв'язку зовнішніх факторів та когнітивної ефективності, що дозволяє визначити ключові умови для оптимального тайм-менеджменту.

Результати та обговорення. Кількісні результати дослідження показують, що зовнішні фактори суттєво впливають на продуктивність здобувачів освіти. Майбутні спеціалісти «УП» більш чутливі до шуму (50% проти 45%), освітлення (65% проти 55%), температурних умов і якості повітря (60% проти 50%). Соціальні мережі

більше відволікають спеціалістів «УП» (65% проти 60%), а чіткий розклад є важливішим для них (75% проти 65%). Мотивація від викладачів значуща для 60% спеціалістів «УП» і 50% спеціалістів «БА». Стрес негативно впливає на тайм-менеджмент спеціалістів «УП» (55% проти 45%), а комфортне робоче місце важливіше для них (70% проти 60%). Використання технічних засобів (50% проти 40%) і фінансовий стан (65% проти 55%) також більше впливають на спеціалістів «УП». Загалом, вони виявляють вищу залежність від зовнішнього середовища, а ключовими умовами ефективного тайм-менеджменту є організація простору та контроль стресу.

Статистичний аналіз показав, що шум і відволікаючі фактори негативно впливають на продуктивність здобувачів освіти спеціалістів «БА» і «УП», і цей вплив є статистично значущим (F-тест Фішера, середнє значення – 1.7, дисперсія – 0.5, $p < 0.05$). Освітлення є важливим чинником концентрації, і його вплив підтверджено статистично значущими результатами (χ^2 -тест Пірсона, середнє значення – 1.6, дисперсія – 0.4, $p < 0.05$). Несприятливі умови, такі як температура й якість повітря, значно знижують ефективність роботи, що підтверджується статистично значущими даними (t-тест Стюдента, середнє значення – 1.7, дисперсія – 0.45, $p < 0.05$). Соціальні мережі та повідомлення мають суттєвий відволікаючий ефект, що є статистично значущим (F-тест Фішера, середнє значення – 1.5, дисперсія – 0.35, $p < 0.05$). Чіткий розклад сприяє покращенню тайм-менеджменту, і цей ефект має статистичну значущість (χ^2 -тест Пірсона, середнє значення – 1.3, дисперсія – 0.25, $p < 0.05$). Мотивація з боку викладачів і керівників сприяє підвищенню продуктивності, що підтверджено статистично значущими результатами (t-тест Стюдента, середнє значення – 1.5, дисперсія – 0.35, $p < 0.05$). Високий рівень стресу істотно знижує ефективність роботи, і цей вплив є статистично значущим (F-тест Фішера, середнє значення – 1.7, дисперсія – 0.5, $p < 0.05$). Комфортне робоче місце позитивно впливає на продуктивність, і цей ефект має статистичну значущість (χ^2 -тест Пірсона, середнє значення – 1.4, дисперсія – 0.3, $p < 0.05$). Технічні засоби, такі як планувальники, допомагають краще організувати час, що підтверджено статистично значущими результатами (t-тест, середнє значення – 1.6, дисперсія – 0.4, $p < 0.05$). Фінансовий стан суттєво впливає на планування часу, і цей взаємозв'язок є статистично значущим (F-тест Фішера, середнє значення – 1.75, дисперсія – 0.45, $p < 0.05$).

Висновки. Дослідження підтвердило, що зовнішнє середовище значно впливає на ефективність тайм-менеджменту здобувачів бізнес-орієнтованої освіти. Було проведено аналіз наукової літератури, що дозволило визначити ключові теоретичні підходи до тайм-менеджменту, його вплив на продуктивність та чинники, які його ускладнюють. Встановлено, що шум, освітлення, температура та якість повітря є ключовими фізичними факторами, які можуть як покращувати, так і ускладнювати організацію часу здобувачів освіти. Соціальні мережі та повідомлення виступають основними відволікаючими чинниками, які негативно впливають на продуктивність і концентрацію. Чіткий розклад та систематичне планування суттєво сприяють покращенню ефективності управління часом серед респондентів. Рівень мотивації з боку викладачів і керівників має значний вплив на здатність студентів до організації власного часу та виконання завдань. Високий рівень стресу є серйозним бар'єром для ефективного тайм-менеджменту, що вимагає додаткових стратегій його контролю. Комфортне робоче місце, включаючи зручний простір і відповідне технічне забезпечення, позитивно позначається на продуктивності здобувачів освіти. Отримані результати можуть бути використані у сфері освітнього менеджменту, зокрема для розробки програм підтримки здобувачів освіти та впровадження технологій ефективного управління часом. Дослідження досягло поставленої мети, оскільки виявило основні зовнішні фактори, що впливають на організацію часу, та підтвердило необхідність їх урахування в освітньому процесі.